

Лечебният потенциал на горите: обществени ползи и икономически ефекти

През последните години търсенето на разнообразни алтернативни терапии, включително и горска терапия, се засилва. Влияние за това оказва и пандемията от COVID-19 (Lee et al., 2022), която доведе до увеличаване на броя на желаещите да посещават горските екосистеми (Kruczek et al., 2023). Отдавна е известно, че престоят в гората оказва положително въздействие върху физическото и психическото благополучие на човека. По данни на Световната здравна организация (СЗО) в Азия, Европа и Съединените щати се развива терапевтични дейности, базирани на горите – горска терапия или горски бани, насочени към насърчаване на благосъстоянието и здравето на населението (Denche-Zamorano et al., 2024; Stier-Jarmer et al., 2021).

В исторически световен и регионален аспект терапиите, свързани с природата, и благоприятните ефекти на природните горски и агроекосистеми върху здравето и благополучието на човека са отдавна известни и прилагани в Азия, Европа и у нас (Capaldi et al., 2014; Keninger et al., 2013; Ives et al., 2018; Найденов и др., 2010). В Япония от векове се препоръчва престоят в гората като метод на лечение срещу много болести. Това е свързано с будистките вярвания и шинтоистката религия за лечебната сила на горите и духовете на дърветата, които живеят в тях (Watanabe, 1974). Вярванията в лечебната сила на горите днес се възраждат в медицинските практики на Япония, Южна Корея, Китай, Тайван, Северна Америка (Stier-Jarmer et al., 2021; Kotera et al., 2022; Mathias et al., 2020; McDonnell and Strayer, 2024; Fraccaroli et al., 2021; Mazzoleni et al., 2024).

Особено известна днес е японската практика Шинрин-йоку или „горска баня“, която е в основата на маркетингова стратегия на Японското министерство на земеделието, горите и рибарството. Тя има за цел да подсилва положителното въздействие на горите върху здравето, благосъстоянието и щастията на обществото (Miyazaki, 2018).

Проучванията за определяне на здравословния аспект на престоя сред природата са локални. Обхватът им е ограничен поради необходимостта да се вземат предвид специфични природни компоненти, преживявания и индивидуални лични характеристики (Buckley et al., 2019). Последниците от провежданата политика на управление на горите с цел интегриране на горската терапия и предложенията за адаптирането на горските условия и инфраструктурата засега са неизследвани (Buckley, 2023; Buckley et al., 2019; Doimo et al., 2020).

Всъщност горската терапия обхваща не само горски бани в японското разбиране на Шинрин-йоку за здраве и релаксация (Miyazaki, 2018), но и използването на горските екосистеми, дърветата или горските продукти за лечение и рехабилитация, както и психологическа отмора в гората (Stier-Jarmer et al., 2021). Това понятие е разпространено в азиатските страни (Япония и Южна Корея), а в Италия Алпийският клуб е главен организатор и спонсор на тази медицинска практика (Meneguzzo and Zabini, 2020; Meneguzzo and Zabini, 2006), която носи печалба от 121 евро на хектар земя (Kenward et al., 2009).

Медицинските изследвания в Италия, Япония и САЩ показват, че редовните разходки, излети или пребивавания сред природата намаляват стреса, подобряват функциите на имунната система и намаляват податливостта на организма към заболявания. Оттук възникват и предизвикателства при оценката на икономическия аспект на услугите от горска терапия и нейния ефект в тези различни социално-екологични и социално-институционални аспекти на приложение (Mann et al., 2021).

От екологична, икономическа и социална гледна точка поло-

жителните физиологични и психологични ефекти от престоя в гората са многобройни и се ценят високо от обществото (Ballew et al., 2018; Winter et al., 2019). Пазарите обикновено не отразяват тези ползи чрез ценообразуването (Buckley et al., 2019; Zandersen and Tol, 2009). Причината е, че повечето от тези специфични услуги на горските екосистеми (Plieninger et al., 2015) – живописна красота, чист въздух, аромати на гората, вдъхновение и релаксация (Volz et al., 2018), имат характера на обществени блага (Loft et al., 2015).

До голяма степен пазарите не успяват да определят стойността на терапевтичния престой в гората, а подходите за управление на горите могат лесно да пренебрегнат ползите от предоставянето на такива блага (Dwyer et al., 2015). Въпреки това редица национални и местни проучвания са оценили търсенето на подобни ползи и са показали, че рекреационната функция на горите може значително да допринесе за генерирането на приходи в горското стопанство.

Изследователите в областта на туризма започнаха да се застъпват за идеята за пробуждане на човешкото съзнание, промяна на ценностите и намиране на щастие и удовлетворение в практики, свързани с гората, включително къпане в гората (Farkic et al., 2021). На световно ниво отидихт в природата, по-конкретно в горските екосистеми, е един от най-бързо развиващите се туристически сектори (Winter et al., 2019). В свое проучване от 2019 г. проф. Ралф Бъкли и съавтори (Buckley et al.) са изчислили икономическата стойност на здравните услуги на защитените територии в Австралия чрез корелации между мерките за психично здраве и съответните икономии на разходи, както и (на базата на посещения в паркове) различните способности на посещение на паркове. Тези статистики дават глобални оценки за стойността на здравните услуги – около 3 – 4 милиона щатски долара. В Европа годишните разходи на любителите на отидиха на открито се оценяват на около 40 милиона евро. Отбелязва се, че в Германия таксите за посещение в горските екосистеми възлизат приблизително на 35 евро годишно на хектар, което се равнява на приход от няколко милиона евро годишно за цялото население (Elsasser and Weller, 2013).

Според СЗО увеличаването на възможностите за отидих сред природата е свързано с намаляване на разходите за здравеопазване, лекарства, клинични прегледи и социални услуги (Buckley et al., 2019; Iwata et al., 2016; Karjalainen et al., 2010; Rosenberger et al., 2005).

По време на пандемията от COVID-19 се установи, че хората с нарушени функции на имунната система са по-склонни да боледуват тежко (Yuan et al., 2022). Липсата на систематични икономически оценки, които реално да очертаят приноса на горската терапия за спестяването на разходи в здравната система както в Европа, така и в Азия, налага провеждането на системни изследвания върху инвестиционните разходи за горска терапия. По този начин тя може да се превърне в специфична практика на горското стопанство и алтернативно медицинско предложение за клинично лечение и рехабилитация.

Много от експертите са убедени в бъдещото развитие на иновациите в терапиите, здравеопазването и политическите стратегии, повлияни от горската терапия. Това налага целенасочените изследвания и политическата подкрепа да продължат, за да се даде възможност за съгласуване между участниците и секторите за устойчиво управление на горите и услугите от горска терапия.

Доц. д-р Янчо НАЙДЕНОВ
Констатина ГЕОРГИЕВА